# INDRUKKEN VAN DE VOORJAARSCONFERENTIE N.I.v.A. 1961

*door J. M. Vecht*

Voor de derde maal successievelijk - èn succesvol - werd door het NIvA een conferentie voor de leden gehouden en wel op 12 en 13 mei j.l. in Noordwijk aan Zee. Graag voldoe ik aan het verzoek van de Conferentie-leiding om over deze bijeenkomst enkele indrukken neer te schrijven. Daarbij ben ik enigermate in een ongunstiger positie dan de verslaggever van de eerste, eveneens in Noordwijk gehouden conferentie. [1]) Uit een oogpunt van rechtvaardigheid zal ik immers, om een Nederlands staatsman te citeren, veel herhaling moeten geven van wat reeds bij herhaling is herhaald. Ook nu weer moet de hoogste lof worden toegezwaaid aan de organisatoren voor de voortreffelijke wijze waarop alles werd verzorgd. De heer A. L. de Bruyne en zijn medewerkers - men hoort en ziet ze niet, maar ze zíjn er! - hebben zorggedragen voor alles wat tot de noodzakelijkheden van een dergelijke bijeenkomst behoort op een wijze, die moeilijk kan worden overtroffen. De pleno-vergadering werd uitnemend geleid door de gastheer namens het Instituut, de Conferentieleider Drs. R. Besançon. De samensteller van de syllabus, de heer K. Baarsen, had gezorgd voor een puntige probleemstelling, die door hem op duidelijke wijze werd toegelicht. Daarenboven was de sfeer, waarin de discussies werden gehouden, prettig en ongedwongen, zodat de deelnemers kunnen terugzien op een paar aangename dagen, maar vooral op een waardevolle bezinning op een aantal vakproblemen van groot belang. Zolang bijeenkomsten als deze zo vlot blijven verlopen als nu reeds voor de derde maal het geval is geweest, ontkomt men als chroniqueur niet aan de verheugende noodzaak, de loftrompet te steken, desnoods dan maar op het gevaar af eentonig te worden.

Overgaande van deze wat lyrische inleiding naar het zakelijke deel van deze indrukken moet worden opgemerkt, dat op deze conferentie was ingeschreven door 65 leden; 2 leden vielen af, terwijl nog 6 aanmeldingen na sluitingstijd binnenkwamen, zodat per saldo het deelnemerstal 69 bedroeg. De samenstelling van het aantal deelnemers was als volgt: circa 91 % van de deelnemers behoorde tot de beoefenaren van het vrije beroep (ca. 65 % als firmant en ca. 26 % als medewerker e.d.); de resterende 9 % was gerecruteerd uit de in een interne functie werkzame leden. Voor wie het mocht interesseren: bij de Najaarsconferentie in november 1960 in Utrecht gehouden waren de cijfers resp. 67 % (ca. 46 % en 21 %) en 33 %; bij de Voorjaarsconferentie 1960 resp. 80 % (ca. 60 % en 20 %) en 20 %. Uiteraard geen cijfers waar (al) iets uit kan worden geconcludeerd, hoe verleidelijk het ook moge zijn om er mee te spelen.

Het aantal deelnemers aan de conferentie blijft tot dusver opvallend constant. In Noordwijk 1960: 75; in Utrecht 1960: 70 en in Noordwijk 1961: 69. Er is indertijd reeds - terecht - opgemerkt [1]) dat het onjuist zou zijn het aantal deelnemers aan het ledental van het NIvA te relateren. Bovendien wordt blijkens de convocaties voor de conferenties bewust een niet te groot aantal deelnemers opgeroepen. Een zevental discussiegroepen van negen à tien personen is nog een regeerbaar en hanteerbaar aantal, naar de praktijk uitwijst. Wordt binnen de groep het aantal deelnemers verhoogd, dan komt het individu niet meer aan zijn

[1]) M.a.b. juli 1960, no. 7 pag. 281 e.v.

trekken; wordt het aantal groepen vergroot, dan wordt het ontegenzeggelijk moeilijker - niet in het minst door het niet-aflatend tijdsgebrek - om de punten van overeenkomst en verschil uit de groepsverslagen naast elkaar te stellen en tot een „over-all view" te komen. Men moet trouwens bewondering hebben voor de wijze waarop de heer Besançon in zijn op zaterdagochtend gehouden betoog de meest saillante punten uit de gehouden groepsdiscussies van de voorgaande dag wist samen te vatten en uit te spelen als punten voor de algemene discussie.

Als onderwerp van de voorjaarsconferentie was gekozen: „De accountant en de kleine onderneming", door een grappenmaker in één van de groepen geparafraseerd als: „de kleine accountant en de onderneming"! In de syllabus werd uitgegaan van het bekende MAB-artikel van P. J. H. J. Bos met de gelijknamige titel. [2]) In herinnering werd daarbij Bos' definitie van de „kleine onderneming" gebracht, t.w.: „een onderneming, waar zonder in strijd te komen met het economisch motief (bv. door aanstelling van meer personen dan voor wie een volle dagtaak is), de administratieve organisatie (mede omvattende de interne controle) niet dusdanig kan worden verbeterd, dat de accountantscontrole tot een oordeel kan leiden omtrent de juistheid der jaarrekening, of zo dit laatste nog wel mogelijk zou zijn, de omvang van de door de accountant aanvullend te verrichten werkzaamheden een dusdanige omvang zouden aannemen, dat de kosten der controle niet meer verantwoord zouden zijn." Vervolgens werd in de syllabus als basis voor de discussie een aantal vragen van zowel theoretische als praktische aard gesteld, die ik hier in het kort en enigszins anders ingedeeld weergeef:

1. Is de opdracht tot controle bij een kleine onderneming aanvaardbaar?
   Hierbij diende te worden overwogen:
   a. Bestaat er bij een kleine onderneming behoefte aan accountantscontrole? Zo ja, welke is deze? Welke verklaring is nodig om in deze behoefte te voorzien?
   b. Kan de accountant een deugdelijke grondslag verkrijgen bij de controle van een kleine onderneming voor mededelingen omtrent de uitkomst van zijn arbeid? Welke mededelingen zouden dit kunnen zijn? Welke controlearbeid is daarvoor nodig?

2. Moet de accountant in de adviesfunctie contact met de kleine onderneming weigeren resp. verbreken op grond van de leer van het gewekte vertrouwen? Bestaat er ten deze onderscheid tussen een incidentele en een voortgezette adviesopdracht?

3. Indien een accountant optreedt als controleur bij een kleine onderneming, kan hij dan een verklaring afgeven?
   Hierbij diende te worden overwogen:
   a. Kan een niet-goedkeurende verklaring bij herhaling worden afgegeven? Wat zou dan - in het bevestigende geval - de formulering hiervan moeten zijn?
   b. Is een goedkeurende verklaring, gericht tot de (kleine) onderneming zèlf toelaatbaar resp. gewenst, indien hierin tot uitdrukking wordt gebracht

[2]) M.a.b. maart 1957 no. 3 pag. 90 e.v.

dat de accountant geen verantwoordelijkheid t.o.v. derden aanvaardt? Welke tekst zou hiervoor in het bevestigende geval in aanmerking komen?

4. Kan de openbare accountant voor de kleine onderneming de belastingaangifte verzorgen?

Naast deze theoretische vragen werden de volgende praktische vragen vermeld:

1. Uitgaande van de gedachte dat de accountant optreedt bij de kleine onderneming, mag hij dan, of behoort hij, onder eigen verantwoordelijkheid een belastingconsulent in (te) schakelen?
   Hoe staat hij tegenover informaties van clienten m.b.t. hun belastingaangifte?
2. Kan de accountant nuttige adviezen geven in het kleine bedrijf, in aanmerking nemend dat deze (daar) niet tot het terrein van de administratieve organisatie en de bedrijfseconomie beperkt zullen zijn?
3. Ligt het op de weg van de accountant in de kleine onderneming het aanstellen van een commissaris te propageren?

Als afzonderlijk discussiepunt werd tenslotte nog verwezen naar de achter de probleemstelling opgenomen opvattingen in de Engelse en Amerikaanse literatuur.

De heer Baarsen gaf op vrijdagmorgen een uitgebreide toelichting op de probleemstelling. Daarbij legde hij er de nadruk op - voor degene die de probleemstelling, zoals hierboven opgesomd, leest, ook van belang - dat er bij punt 1 a priori van uitgegaan is, dat niet tot een goedkeurende verklaring bij de jaarrekening kan worden gekomen. Beziet punt 1 de controlekant, in punt 2 is het de advieskant die onder de loupe wordt genomen. In punt 3 is het de niet-goedkeurende verklaring waarop het accent werd gelegd; bij de discussies bleek vooral dit punt in het centrum van de belangstelling te staan.

Dat de door de heer Baarsen samengestelde probleemstelling in een behoefte heeft voorzien, is gebleken o.m. uit het feit, dat de voor de groepsdiscussie geplande tijd (van 11.00-12.30 en van 14.30-17.00, dus 4 uur) voor wat de discussiegroep waar ik me in bevond, en voor althans enkele andere groepen, te kort bleek! Blijkens de groepsverslagen is het zwaartepunt in de discussiegroepen vooral op de beantwoording van de eerste drie vragen gelegd; over de buitenlandse literatuur is nauwelijks van gedachte gewisseld, hetgeen naar mijn mening allerminst is te betreuren.

Van de aan het eind van de middag door de rapporteurs samengestelde groepsverslagen werd op zaterdagochtend een samenvatting gegeven door de Conferentieleider, drs. R. Besançon. De heer Besançon ving aan met te wijzen op de actualiteit van het vraagstuk in verband met de aanhangige wettelijke regeling van het accountantswezen. Voorts wees hij op de eenstemmigheid die er bij de groepsdiscussies bleek te hebben bestaan ten aanzien van de noodzaak om, welke weg men ook met de niet-goedkeurende verklaring zou gaan bewandelen, toch het tot dusver moeizaam bereikte niveau in de uitoefening van de accountantsarbeid te handhaven. Geen afbreuk mag worden gedaan aan het begrip dat in het maatschappelijk verkeer tot stand is gekomen over de verantwoordelijkheid, die de accountant met de goedkeurende verklaring dekt.

In de groepen bleek men echter, ook daar, waar een goedkeurende verklaring niet kan worden gegeven, de noodzaak van of de behoefte aan accountantscontrole, in casu dus de accountantscontrole in de kleine onderneming, allerwegen te voelen. Zowel voor de leiding en dan met name voor hetgeen door de leiding is gedelegeerd als voor derden-belanghebbenden, waarbij in het laatste geval de gestes van de leiding mede object van de controle vormen. Daarbij was men in de groepen vrijwel unaniem van mening dat alleen een opdracht die uiteindelijk tot een goedkeurende verklaring leidt, aanvaardbaar is in het publieke verkeer. Het accent kwam daarbij in de discussies te liggen op de grens tussen het publieke en het besloten verkeer. Vanuit deze min of meer „gemeenschappelijke noemer" divergeerden de meningen.

Het zou interessant zijn zowel uit het samenvattend betoog van de heer Besançon als uit de vele opmerkingen die bij de algemene discussie werden gemaakt, een greep te doen. Het zal echter ieder die één van de tot dusver gehouden conferenties heeft bijgewoond duidelijk zijn, dat dit in een kort bestek uitgesloten is. Belangrijker dan het plaatsgebrek in dit maandblad is echter de overweging, dat conferenties als deze niet worden gehouden met het vooropgezette doel, het besprokene in extenso weer te geven, maar dat het de opzet is om over belangrijke vakvraagstukken in beperkte kring - zo men wil: een besloten kring! - tot een voorlopige gedachtevorming en -wisseling te komen. Waar het zulke complexe vraagstukken betreft als dat over „de accountant en de kleine onderneming", dat bovendien in vele opzichten raakt aan een van de wortels van ons beroep, kan het resultaat van een dergelijke gedachtewisseling onmogelijk zo voldragen zijn dat het zin zou hebben daarvan een uitgewerkt verslag te geven. Sterker nog, wij hopen dat het Bestuur van het NIvA niet zal afwijken van de tot dusverre gevolgde gedragsregel om van hetgeen zich in die besloten kring afspeelt geen verslag in het publieke verkeer te brengen!

Om tenslotte met een levensgroot „cliché" te besluiten: de thuisblijvers hebben ook deze keer weer ongelijk gehad!